

DIRIJYORLIK ISHORALARINING PSIXOLOGIYASI

Xoshimova Lola Hasandjanovna

O‘zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi, Sherali Jo‘rayev nomidagi musiqa va san‘at oliy maktabi “Xor dirijyorligi” bo‘limi o‘qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada dirijyorlik ishoralarining psixologik mohiyati, ularning orkestr yoki xor jamoasi bilan kommunikativ aloqani ta‘minlashdagi o‘rni tahlil qilinadi. Tadqiqotda dirijyorlik ishoralarining musiqiy jarayonni boshqarish, ritm va tempni muvofiqlashtirish hamda ijrochilarning emotsional idrokiga ta‘sir ko‘rsatish mexanizmlari o‘rganildi. Shuningdek, dirijyorning qo‘l, yuz va tana harakatlari orqali musiqiy mazmuni ifodalash jarayonining psixologik asoslari ko‘rib chiqildi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, dirijyorlik ishoralari nafaqat texnik boshqaruv vositasi, balki ijrochilar va tinglovchilar ongida musiqaning emotsional va estetik qabul qilinishiga ta‘sir etuvchi muhim psixologik kommunikatsiya vositasidir.

Kalit so‘zlar: dirijyorlik, ishora, psixologiya, musiqiy kommunikatsiya, gestika, emotsional ifoda, orkestr boshqaruvi, musiqa idroki, vizual signal, interpretatsiya.

Kirish

Musiqa ijrochiligi jarayonida dirijyor markaziy kommunikativ shaxs sifatida namoyon bo‘ladi. U orkestr yoki xor jamoasining barcha a‘zolarini yagona musiqiy maqsad sari yo‘naltiruvchi boshqaruvchi sifatida faoliyat olib boradi. Dirijyor jamoani boshqarishda asosan noverbal kommunikatsiya vositalaridan foydalanadi. Bunday kommunikatsiya qo‘l harakatlari, tana plastikalari, yuz mimikasi hamda ko‘z orqali beriladigan signallar orqali amalga oshiriladi. Ushbu jarayon oddiy texnik boshqaruvdan ko‘ra murakkab psixologik va estetik jarayon sifatida namoyon bo‘ladi.

Dirijyorlik san‘ati musiqiy ijroni yagona tizimga birlashtirish, tempni belgilash, ritmik aniqlikni ta‘minlash, dinamika va frazlashni boshqarish hamda musiqiy asarning badiiy talqinini shakllantirish kabi muhim vazifalarni bajaradi. Shu bilan birga, dirijyor ijrochilar bilan asosan vizual signallar orqali muloqot qiladi. Bu signallar ijrochilar tomonidan tezkor qabul qilinib, musiqiy harakatga aylantiriladi. Natijada orkestr yoki xor jamoasi o‘rtasida psixologik uyg‘unlik va ijodiy hamkorlik vujudga keladi.

Musiqa psixologiyasi sohasidagi tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, dirijyorning ekspressiv harakatlari nafaqat ijrochilar, balki tinglovchilar tomonidan ham musiqaning ifodaviyligi va emotsional mazmunini qabul qilishda muhim rol o‘ynaydi. Agar bir xil musiqiy asar turli dirijyorlar tomonidan boshqarilsa, ularning gestikasi va emotsional ifodasi tinglovchilarning musiqiy taassurotiga sezilarli darajada ta’sir ko‘rsatadi. Hatto ayrim hollarda musiqiy ijro bir xil bo‘lgan taqdirda ham dirijyorning ifodali harakatlari tinglovchilar tomonidan ijroning emotsional darajasini yuqori baholanishiga olib keladi.

Dirijyorlik ishoralari orkestr yoki xor jamoasi bilan muloqot qilishning eng muhim vositasi hisoblanadi. Bu ishoralar musiqiy jarayonni boshqarish bilan birga ijrochilar ongida musiqaning emotsional, obrazli va badiiy mazmunini shakllantirishga ham xizmat qiladi. Shu sababli dirijyorlik ishoralarining psixologik mohiyatini o‘rganish musiqqa pedagogikasi, sahna san’ati va ijrochilik psixologiyasi uchun muhim ilmiy masalalardan biri hisoblanadi. Ushbu tadqiqot aynan dirijyorlik gestikasining psixologik ta’siri, uning kommunikativ ahamiyati hamda musiqiy ijro jarayonidagi rolini tahlil qilishga qaratilgan.

Adabiyotlar tahlili

Dirijyorlik san’ati va uning psixologik jihatlarini o‘rganish musiqqa pedagogikasi, musiqiy ijrochilik hamda san’at psixologiyasi sohalarida muhim ilmiy yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Tadqiqot jarayonida dirijyorlik texnikasi, musiqiy kommunikatsiya va gestika psixologiyasiga oid bir qator ilmiy adabiyotlar tahlil qilindi. Ushbu adabiyotlar dirijyorlik ishoralarining nazariy asoslarini, ularning ijrochilar psixologiyasiga ta’siri hamda musiqiy ijro jarayonidagi o‘rnini yoritishga xizmat qildi.

Avvalo, mashhur dirijyor va pedagog **Ilya Musinning “Texnika dirijirovaniya”** nomli asari dirijyorlik san’ati bo‘yicha eng muhim ilmiy manbalardan biri hisoblanadi. Ushbu asarda dirijyorlik harakatlarining tuzilishi, ularning semantik ma’nosi va ijrochilar bilan vizual aloqa o‘rnatishdagi ahamiyati keng yoritilgan. Muallifning fikricha, dirijyorlik harakatlari musiqaning ritmik tuzilishi va badiiy mazmunini aniq ifodalovchi vizual tizim bo‘lishi kerak. Musin dirijyorning harakati orqali musiqani “ko‘rinadigan shaklga keltirish” g‘oyasini ilgari suradi. Bu qarash dirijyorlik gestikasining psixologik va estetik ahamiyatini tushunishda muhim nazariy asos bo‘lib xizmat qiladi.

Shuningdek, dirijyorlik texnikasi va uning psixologik asoslarini o‘rganishda **Nikolay Malkoning “The Conductor and His Baton”** nomli asari ham muhim manba hisoblanadi. Ushbu asarda dirijyorning baton (tayoqcha) orqali beriladigan harakatlari, ularning ritmik aniqligi va ijrochilar bilan o‘zaro aloqadagi roli tahlil qilingan. Malko dirijyorlik harakatlari aniq, tushunarli va ifodali bo‘lishi kerakligini ta’kidlaydi. Muallifning fikricha, dirijyorning harakatlari ijrochilar uchun psixologik yo‘naltiruvchi signal vazifasini bajaradi va jamoaviy ijroning uyg‘unligini ta’minlaydi.

Dirijyorlik ishoralarining emotsional ta’sirini o‘rganishda amerikalik tadqiqotchilar **Jane W. Davidson** va **J. A. King** tomonidan olib borilgan ilmiy izlanishlar ham muhim ahamiyatga ega. Ularning tadqiqotlarida dirijyorning ifodali harakatlari tinglovchilar va ijrochilar tomonidan musiqaning emotsional xarakterini idrok etishga sezilarli ta’sir ko‘rsatishi aniqlangan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, dirijyorning mimikasi va tana harakatlari musiqaning dramatik yoki lirik mazmunini kuchaytirib, tinglovchilar tomonidan ijroning estetik baholanishiga ta’sir qiladi.

Musiqqa psixologiyasi sohasida faoliyat olib borgan **Marc Leman** o‘zining “Embodied Music Cognition and Mediation Technology” nomli asarida musiqiy tafakkur va tana harakatlari o‘rtasidagi bog‘liqlikni ilmiy jihatdan asoslab beradi. Muallif musiqani idrok etish jarayonida inson tanasining harakatlari muhim rol o‘ynashini ta’kidlaydi. Ushbu nazariya dirijyorlik gestikasini tushuntirishda muhim ahamiyatga ega, chunki dirijyor musiqani nafaqat eshitadi, balki uni harakat orqali ifodalaydi. Shu sababli dirijyorlik ishoralari musiqiy tafakkurning vizual ifodasi sifatida qaraladi.

Bundan tashqari, dirijyorlik san’ati va uning pedagogik jihatlari **Elizabeth A. H. Green** tomonidan yozilgan “**The Modern Conductor**” asarida ham keng yoritilgan. Ushbu kitobda dirijyorlik texnikasining asosiy tamoyillari, gestika tizimi hamda dirijyorning jamoa bilan ishlash usullari haqida batafsil ma’lumot berilgan. Muallif dirijyorning harakatlari ijrochilar bilan samarali muloqot o‘rnatishning asosiy vositasi ekanligini ta’kidlaydi.

Tahlil qilingan ilmiy adabiyotlar shuni ko‘rsatadiki, dirijyorlik ishoralari musiqiy ijro jarayonining muhim psixologik va kommunikativ omillaridan biridir. Turli mualliflarning ilmiy qarashlari dirijyorlik gestikasining ritmik boshqaruv, emotsional ifoda va jamoaviy kommunikatsiyani ta’minlashdagi rolini tasdiqlaydi.

Ushbu nazariy qarashlar mazkur tadqiqotda dirijyorlik ishoralarining psixologik mohiyatini o‘rganishda muhim metodologik asos bo‘lib xizmat qildi.

Metodlar

Mazkur tadqiqot dirijyorlik ishoralarining psixologik xususiyatlarini o‘rganishga qaratilgan bo‘lib, unda bir nechta ilmiy tadqiqot metodlaridan kompleks tarzda foydalanildi. Ushbu metodlar dirijyorlik harakatlarining mazmuni, ularning musiqiy jarayonga ta’siri hamda ijrochilar bilan psixologik muloqot mexanizmlarini aniqlashga xizmat qildi.

1. Nazariy tahlil Metodi. Tadqiqot jarayonida dirijyorlik san’ati, musiqiy pedagogika va musiqa psixologiyasi sohalariga oid ilmiy manbalar chuqur tahlil qilindi. Xususan, dirijyorlik gestikasi, noverbal kommunikatsiya, musiqiy interpretatsiya va ijrochilik psixologiyasi bo‘yicha ilmiy maqolalar, metodik qo‘llanmalar hamda monografiyalar o‘rganildi. Nazariy tahlil orqali dirijyorlik ishoralarining psixologik mohiyati, ularning ijrochilar tomonidan idrok qilinishi hamda musiqiy ifodani shakllantirishdagi roli aniqlab olindi.

2. Kuzatuv Metodi. Tadqiqotning muhim bosqichlaridan biri sifatida orkestr va xor jamoalari bilan ishlayotgan dirijyorlarning amaliy faoliyati kuzatildi. Kuzatuv jarayonida dirijyorlarning qo‘l harakatlari, mimikasi, tana plastikalari hamda ijrochilar bilan vizual aloqa jarayonlari tahlil qilindi. Ushbu metod dirijyorlik ishoralarining real ijro jarayonidagi funksiyalarini aniqlash va ularning jamoa bilan psixologik aloqani shakllantirishdagi ahamiyatini o‘rganishga imkon berdi.

3. Komparativ tahlil Metodi. Turli dirijyorlik maktablari va uslublari o‘rtasida qiyosiy tahlil olib borildi. Jumladan, rus dirijyorlik maktabi, yevropa dirijyorlik an’analari hamda zamonaviy pedagogik yondashuvlarda qo‘llaniladigan gestik usullar solishtirildi. Ushbu tahlil orqali dirijyorlik ishoralarining ifoda usullari, harakat amplitudasi, dinamika va emotsional ifodalanish darajalari o‘rtasidagi farqlar aniqlab olindi.

4. Psixologik interpretatsiya Metodi. Dirijyorlik harakatlarining emotsional va semantik mazmuni musiqa psixologiyasi nuqtai nazaridan tahlil qilindi. Bu metod yordamida dirijyorning gestikasi orqali ijrochilarga yetkaziladigan psixologik signal va musiqiy ma’no tizimi talqin etildi. Natijada dirijyorlik ishoralarining nafaqat texnik boshqaruv vositasi, balki emotsional kommunikatsiya shakli sifatida ham faoliyat yuritishi aniqlab berildi.

Ushbu metodlarning kompleks qo'llanilishi tadqiqotning ilmiy asoslanganligini ta'minlab, dirijyorlik ishoralarining psixologik mohiyatini chuqurroq yoritishga imkon yaratdi.

Natijalar

Tadqiqot jarayonida dirijyorlik ishoralari musiqiy ijro jarayonida bir nechta muhim psixologik funksiyalarni bajarishi aniqlanib, ular ijrochilar faoliyatini boshqarish, jamoaviy uyg'unlikni ta'minlash hamda musiqaning emotsional mazmunini ifodalashda muhim omil ekanligi kuzatildi. Dirijyor sahnada turib, asosan nutqsiz — ya'ni harakatlar orqali muloqot qiladi. Shu sababli uning har bir ishoralari orkestr yoki xor jamoasi tomonidan muhim signal sifatida qabul qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, dirijyorlik gestikasi nafaqat texnik boshqaruv vositasi, balki ijrochilar psixologiyasiga ta'sir etuvchi kommunikativ jarayon ham hisoblanadi.

Avvalo, dirijyorlik ishoralari ijrochilarni umumiy ritm va temp asosida birlashtirish vazifasini bajaradi. Musiqiy ijro jarayonida turli cholg'ular yoki ovoz partiyalari bir vaqtning o'zida harakat qilishi kerak bo'ladi. Bunda dirijyor qo'l harakatlari yordamida taktdagi zarbalarni ko'rsatadi, asarning boshlanishi yoki muhim qismlarini belgilaydi. Natijada barcha ijrochilar bir xil ritmik harakatga kirishadi. Bu jarayon psixologik jihatdan jamoa ichida sinxronlashuvni yuzaga keltiradi. Ijrochilar dirijyorning harakatlarini kuzatar ekan, ular o'z ijrosini shu harakatlarga moslashtiradi va natijada butun jamoa yagona musiqiy oqimga birlashadi.

Tadqiqot davomida dirijyorlik harakatlari musiqaning emotsional xarakterini ifodalashda ham katta ahamiyatga ega ekanligi kuzatildi. Dirijyorning harakatlari orqali asarning kayfiyati, dramatik yoki lirik jihatlari ijrochilarga yetkaziladi. Masalan, keng va katta amplitudali harakatlar odatda kuchli dinamika va tantanavor kayfiyatni bildiradi. Aksincha, yumshoq va silliq harakatlar musiqaning lirik yoki sokin xarakterini ifodalashi mumkin. Ba'zan keskin va tez harakatlar dramatik kuchlanishni aks ettiradi. Shunday qilib, dirijyor harakatlarining shakli, tezligi va ifodaviyligi ijrochilarda muayyan emotsional holatni shakllantiradi hamda musiqaning mazmunini chuqurroq his etishga yordam beradi.

Natijalar shuni ham ko'rsatdiki, dirijyorlik ishoralari orkestr yoki xor jamoasi bilan samarali vizual kommunikatsiyani ta'minlaydi. Dirijyor nutq ishlatmasdan turib, qo'l harakatlari, yuz ifodasi, ko'z bilan aloqa va tana plastikasidan

foydalanadi. Bu elementlar birgalikda vizual signal tizimini hosil qiladi. Ijrochilar dirijyorning yuz ifodasi orqali musiqaning hissiy rangini sezadi, ko‘z bilan aloqa orqali esa muhim kirish yoki o‘zgarishlarni anglaydi. Tana harakatlarining umumiy ritmi esa musiqaning harakatini vizual tarzda aks ettiradi. Natijada dirijyor va ijrochilar o‘rtasida o‘zaro tushunish va hamkorlik muhiti shakllanadi.

Bundan tashqari, tadqiqot dirijyorlik gestikasi bilan musiqiy tafakkur o‘rtasida ham muhim bog‘liqlik mavjudligini ko‘rsatdi. Musiqa psixologiyasida inson tafakkuri tananing harakatlari bilan uzviy bog‘liq ekanligi ta‘kidlanadi. Dirijyor musiqiy g‘oyani nafaqat eshitadi, balki uni jismoniy harakatlar orqali ifodalaydi. Shu sababli dirijyorning harakati musiqaning ritmi, frazasi va dinamikasini ko‘rinadigan shaklga keltiradi. Ijrochilar esa bu harakatlarni kuzatib, musiqiy mazmuni yanada aniqroq idrok etadi. Natijada dirijyorlik ishoralari musiqiy tafakkurni rivojlantirish va ijro jarayonini uyg‘unlashtirishda muhim psixologik vosita sifatida namoyon bo‘ladi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari dirijyorlik ishoralari musiqiy ijroning ritmik, emotsional va kommunikativ jihatlarini birlashtiruvchi kompleks psixologik tizim ekanligini ko‘rsatdi. Dirijyorning har bir harakati ijrochilar uchun muhim signal bo‘lib xizmat qiladi va jamoaviy ijodiy jarayonning samarali tashkil etilishiga yordam beradi.

Muhokama

Tadqiqot natijalarining tahlili dirijyorlik ishoralari musiqiy ijro jarayonida murakkab psixologik mexanizm sifatida faoliyat yuritishini ko‘rsatdi. Dirijyor sahnada jamoani boshqarar ekan, u nafaqat texnik signal beradi, balki ijrochilar ongiga ma‘lum g‘oya, kayfiyat va ritmik tuzilmani yetkazadi. Shu sababli dirijyorlik gestikasi bir vaqtning o‘zida bir necha psixologik darajada ishlaydi. Tahlillar natijasida dirijyorlik ishoralarining uch asosiy psixologik darajada — kognitiv, emotsional va kommunikativ darajada namoyon bo‘lishi aniqlandi.

Birinchi, dirijyorlik harakatlari kognitiv darajada muhim ahamiyat kasb etadi. Ijrochilar dirijyorning harakatlarini vizual belgilar sifatida qabul qiladi va ularni musiqiy harakatga aylantiradi. Masalan, qo‘lning ma‘lum yo‘nalishda harakatlanishi takt zarbasini bildirsa, harakatning tezlashishi yoki sekinlashishi temp o‘zgarishini ifodalaydi. Ijrochilar bu belgilarni ongli ravishda tahlil qilib, o‘z ijrosini shunga mos ravishda boshqaradi. Shu tariqa dirijyorning gestikasi ijrochilar uchun muhim informatsion manba bo‘lib xizmat qiladi va musiqiy tafakkurni yo‘naltiradi.

Ikkinchidan, dirijyorlik ishoralari emotsional darajada ham katta ta'sir kuchiga ega. Dirijyorning mimikasi, yuz ifodasi va tana plastikasidagi harakatlar musiqaning emotsional mazmunini aks ettiradi. Ijrochilar bu harakatlarni kuzatish orqali asarning kayfiyatini chuqurroq his qiladi. Masalan, dirijyorning ifodali, keng harakatlari musiqaning tantanavor yoki dramatik xarakterini kuchaytirsa, yumshoq va silliq harakatlar lirik kayfiyatni hosil qiladi. Bu jarayon nafaqat ijrochilarga, balki tinglovchilarga ham ta'sir ko'rsatadi. Tinglovchilar dirijyorning ifodali harakatlari orqali musiqaning emotsional ranglarini yanada teranroq qabul qiladi.

Uchinchidan, dirijyorlik ishoralari kommunikativ darajada jamoaviy ijodiy jarayonni tashkil etishda muhim rol o'ynaydi. Dirijyor orkestr yoki xor jamoasi bilan asosan nutqsiz muloqot qiladi. Bu muloqot qo'l harakatlari, ko'z bilan aloqa, yuz ifodasi va tana plastikasidan iborat vizual signal tizimi orqali amalga oshiriladi. Natijada dirijyor va ijrochilar o'rtasida o'zaro tushunish va ishonch muhitini shakllantiruvchi kommunikativ jarayon yuzaga keladi. Bu jarayon jamoaviy ijodiy hamkorlikni mustahkamlaydi hamda musiqiy ijroning yaxlit va uyg'un bo'lishiga yordam beradi.

Dirijyorlik san'atining psixologik mohiyatini tushuntirishda mashhur dirijyor va pedagog Ilya Musinning qarashlari alohida ahamiyatga ega. U dirijyorlik texnikasining asosiy prinsipini “musiqani qo'l harakatlari orqali ko'rinadigan qilish” g'oyasi bilan izohlagan. Ushbu yondashuvga ko'ra, dirijyorning harakatlari musiqiy mazmunning vizual ifodasiga aylanishi kerak. Boshqacha aytganda, dirijyor musiqani nafaqat eshittiradi, balki uni sahnada harakat orqali ko'rsatadi. Bu fikr dirijyorlik gestikasining nafaqat texnik, balki chuqur psixologik va estetik ahamiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi.

Shunday qilib, dirijyorlik ishoralari musiqiy ijroning muhim psixologik mexanizmi bo'lib, u ijrochilarning kognitiv faoliyatini yo'naltiradi, emotsional idrokini shakllantiradi va jamoaviy kommunikatsiyani ta'minlaydi. Dirijyorning har bir harakati musiqaning ma'nosini ochib beruvchi signal vazifasini bajaradi hamda jamoaviy ijodiy jarayonning muvaffaqiyatli amalga oshishiga xizmat qiladi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari dirijyorlik ishoralarining musiqiy ijro jarayonida muhim psixologik va kommunikativ ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. Dirijyor orkestr yoki xor jamoasini boshqarish jarayonida asosan noverbal, ya'ni harakatlarga asoslangan muloqotdan foydalanadi. Shu sababli dirijyorlik gestikasi musiqiy

jarayonni boshqarishning asosiy vositalaridan biri sifatida namoyon bo‘ladi. Dirijyor tomonidan beriladigan har bir ishora ijrochilar uchun muhim signal bo‘lib, ularning harakatini muvofiqlashtirish va ijroni yagona ritmik tizimga birlashtirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, dirijyorlik ishoralari faqat texnik ko‘rsatma vazifasini bajarmaydi. Ular murakkab psixologik va emotsional axborotni uzatuvchi tizim sifatida ham namoyon bo‘ladi. Dirijyorning qo‘l harakatlari, mimikasi va tana plastikasidagi o‘zgarishlar orqali musiqaning xarakteri, dinamikasi va emotsional mazmuni ijrochilarga yetkaziladi. Natijada ijrochilar asarning badiiy g‘oyasini chuqurroq anglab, uni yanada ifodali tarzda ijro etish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Shuningdek, dirijyorning gestikasi orkestr yoki xor jamoasi a‘zolari o‘rtasida psixologik sinxronlashuvni shakllantiradi. Ijrochilar dirijyorning harakatlarini kuzatish orqali o‘z ijrolarini bir-biriga moslashtiradi va natijada jamoaviy ijro uyg‘unligi ta‘minlanadi. Bu jarayon jamoada ijodiy birlik, o‘zaro tushunish va hamkorlik muhitini yaratishda muhim omil hisoblanadi.

Dirijyorlik harakatlari musiqaning emotsional mazmunini tinglovchilarga yetkazishda ham katta rol o‘ynaydi. Dirijyorning ifodali harakatlari sahnadagi musiqiy jarayonni vizual shaklga keltiradi va tinglovchilar uchun musiqaning mazmunini yanada tushunarli qiladi. Shu tariqa dirijyor nafaqat ijrochilarni boshqaradi, balki tinglovchilar bilan ham o‘ziga xos estetik muloqot o‘rnatadi.

Xulosa qilib aytganda, dirijyorlik ishoralari musiqiy ijroning muhim psixologik mexanizmi hisoblanadi. Shu sababli musiqa ta‘limi jarayonida dirijyorlik gestikasining psixologik asoslarini chuqur o‘rganish va o‘rgatish katta ahamiyatga ega. Bunday bilim va ko‘nikmalar kelajak dirijyorlarining professional mahoratini rivojlantirish, ularning ijodiy tafakkurini shakllantirish hamda jamoa bilan samarali ishlash qobiliyatini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Musin I. A. **Texnika dirijirovaniya.** — Sankt-Peterburg: Muzyka, 1995.
2. Malko N. **The Conductor and His Baton: Fundamentals of the Technic of Conducting.** — Copenhagen: Hansen, 1950.
3. Green E. A. H. **The Modern Conductor.** — 7th ed. — New Jersey: Prentice Hall, 2004.

4. Leman M. **Embodied Music Cognition and Mediation Technology.** — Cambridge: MIT Press, 2008.
5. Davidson J. W. **Visual Perception of Performance Manner in the Movements of Solo Musicians** // Psychology of Music. — 1993. — Vol. 21. — pp. 103–113.
6. King E., Davidson J. W. **The Role of Conducting Gestures in Musical Communication** // Journal of New Music Research. — 2011. — Vol. 40. — pp. 75–89.
7. Rudolf M. **The Grammar of Conducting: A Comprehensive Guide to Baton Technique and Interpretation.** — New York: Schirmer Books, 1995.
8. Labuta J. A. **Basic Conducting Techniques.** — New Jersey: Prentice Hall, 2010.
9. Lerdahl F., Jackendoff R. **A Generative Theory of Tonal Music.** — Cambridge: MIT Press, 1983.
10. Juslin P., Sloboda J. **Handbook of Music and Emotion: Theory, Research, Applications.** — Oxford: Oxford University Press, 2010.

Research Science and
Innovation House